Ф 03-67

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький фаховий коледж
Національного університету «Київський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи
_____ Галина ДАНИЛІНА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
«31» 08 2026 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни «Митна справа»
(назва навчальної дисципліни)
спеціальності 073 «Менеджмент»
(код та назва спеціальності)
освітнього ступеня бакалавр

Кривий Ріг
2026

Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів освіти денної форми навчання з навчальної дисципліни «Митна справа»,
(назва навчальної дисципліни)
складені на основі навчальної програми, затвердженої «31» 08 2026 р.
та навчального плану НБ(ТП)-40/03.12-073/24,
затвердженого «30» 05 2024 р.

Укладач: викладач, спеціаліст вищої категорії Кравчук Наталя Василівна
(посада, наук..ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до проведення практичних занять
обговорено на засіданні циклової комісії
менеджменту,логістики та транспортної інфраструктури
(повна назва циклової комісії)
Протокол № 13
від «26» 08 2026 р.
Голова циклової комісії
(підпис) Надія СМИРНОВА
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО
Завідувач
навчально-методичного кабінету
(підпис) Марина КОЛЬЧАК
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
«27» 08 2026 р.

1 Вступ

Дисципліна «Митна справа» спрямована на надання здобувачам освіти знань, обов'язкових для того, щоб мати всебічне бачення теоретичних та практичних аспектів ведення митної справи в державі. Навчальний курс розкриває сучасні тенденції розвитку митної діяльності, організації митної інфраструктури, оподаткування митних відносин, митних взаємовідносин.

Метою викладання дисципліни «Митна справа» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних основ формування митної справи в державі, вивчення інструментів митної політики, основних тарифних та нетарифних інструментів, що застосовуються державою для регулювання зовнішніх товаропотоків, засвоєння форм організації та здійснення митного контролю й умов митного оформлення, вивчення особливостей переміщення товарів через митний кордон України.

Дані методичні вказівки є допомогою здобувачам освіти при підготовці до практичних занять. Теми практичних занять та кількість годин, необхідних для їх виконання, приводяться в програмі курсу. Для отримання заліку з предмета здобувачі освіти повинні відвідувати лекційні заняття, активно працювати на практичних заняттях та виконувати практичні завдання.

2 Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)	
		Практичні	СРС
1	2	3	4
7 семестр			
Розділ №1 Загальні положення митної справи			
1.1	Особливості функціонування митно-тарифної системи України	2	1
1.2	Оцінка наслідків функціонування механізму тарифного регулювання	2	1
Всього за розділом №1		4	2
Розділ №2 Митне оформлення зовнішньоекономічних операцій			
2.1	Система митного оподаткування	2	4
2.2	Система митних режимів	2	4
2.3	Особливості митного оформлення при переміщенні вантажів через митний кордон	2	1
2.4	Декларування вантажів як структурний елемент митного оформлення	2	2
2.5	Специфіка оформлення документів при переміщенні вантажів через митний кордон	2	2
2.6	Особливості проведення митного контролю	2	4
2.7	Особливості функціонування «сухих портів»	2	4
2.8	Інтегрування митно-тарифної системи України до світової системи господарювання	1	3
Всього за розділом №2		15	24
Всього за 7 семестр		19	26
Всього за навчальною дисципліною		19	26

3 Практичні заняття

Розділ №1 Загальні положення митної справи

Практичне заняття №1.1

Тема роботи: Особливості функціонування митно-тарифної системи України

Мета роботи: сформувати й поглибити знання про нормативно-правові та організаційні засади митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в Україні. Засвоїти порядок застосування Митного тарифу України, методи визначення митної вартості товарів та правила нарахування митних платежів.

План заняття

1. Елементи митно-тарифного регулювання та нормативна база.
2. Види ставок мита.
3. Алгоритм визначення митної вартості товарів за основним і резервними методами.
4. Структура митних платежів.

Питання для обговорення:

1. Сутність, функціонування та елементи митно-тарифної системи України.
2. Назвіть та стисло охарактеризуйте призначення основних нормативних документів митно-тарифного регулювання.
3. Назвіть та дайте характеристику видам мита за способом стягнення та за метою застосування.
4. Поясніть вплив правил визначення країни походження товару на застосування ставок мита.
5. Охарактеризуйте методи визначення митної вартості товарів за Митним кодексом України та опишіть порядок їх застосування.
6. Опишіть структуру митних платежів при імпорті й експорті (та порядок їх розрахунку.
7. Опишіть порядок надання митних пільг (преференцій) та умов звільнення від сплати митних платежів.
8. Які підстави та порядок застосування особливих видів мита.
9. Опишіть особливості функціонування митно-тарифної системи в умовах угод про вільну торгівлю (зокрема, ЗВТ з ЄС).

Практичне заняття №1.2

Тема роботи: Оцінка наслідків функціонування механізму тарифного регулювання

Мета роботи: засвоїти теоретичні та прикладні підходи до оцінки впливу митного тарифу на внутрішній ринок, обсяги зовнішньої торгівлі, добробут споживачів та виграш вітчизняних виробників; навчитися розраховувати та інтерпретувати ефекти тарифного регулювання.

План заняття

1. Сутність та класифікація ефектів від запровадження імпортного мита.
2. Наслідки тарифного регулювання залежно від масштабу країни.
3. Наслідки запровадження мита для внутрішнього ринку, споживачів, виробників та державного бюджету.
4. Розподільчі та соціально-економічні наслідки тарифної політики.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність запровадження імпортного мита.
2. Класифікуйте ефекти від запровадження імпортного мита.
3. Розкрийте поняття «чистих втрат добробуту» суспільства від запровадження тарифу. Назвіть їх складові.
4. Опишіть наслідки тарифного регулювання залежно від масштабу країни.

5. Розкрийте особливості впливу мита на ринок країни-ціноотримувача.
6. Який вплив має мито на ринок «великої» країни: ефект умов торгівлі та можливі виграші національної економіки?
7. Розкрийте поняття «оптимального тарифу» для великої країни. Назвіть умови його застосування.
8. Розкрийте поняття «ефективна ставка протекціонізму». Які наслідки від застосування експортного тарифу?
9. Які наслідки від запровадження вивізного (експортного) мита для внутрішнього ринку, споживачів, виробників та державного бюджету?
10. Які розподільчі та соціально-економічні наслідки тарифної політики?

Розділ №2 Митне оформлення зовнішньоекономічних операцій

Практичне заняття №2.1

Тема роботи: Система митного оподаткування

Мета роботи: засвоїти склад, порядок обчислення та особливості справляння митних платежів, а також сформувати практичні навички розрахунку митної вартості, мита, акцизного податку та ПДВ при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

План заняття

1. Види митних платежів.
2. Митна вартість.
3. Тарифні пільги та преференції.
4. Розрахунок митної вартості товару з урахуванням умов постачання Incoterms та супутніх витрат.
5. Обчислення ввізного мита та підакцизного збору.
6. Визначення бази оподаткування ПДВ
7. Розрахунок загальної суми митного боргу за вантажною митною декларацією.

Питання для обговорення:

1. Назвіть види митних платежів та основні правові засади їх регулювання за Митним та Податковим кодексами України.
2. Митна вартість як база оподаткування: методи її визначення, структура складових (витрати на транспортування, страхування тощо) та порядок підтвердження.
3. Опишіть механізм нарахування та сплати ввізного/вивізного мита.
4. Опишіть механізм нарахування акцизного податку та ПДВ при імпорті товарів.
5. За яких умов умови імпортер товарів звільняється від сплати митних платежів?
6. Опишіть порядок відновлення сплати та режим преференцій за угодами про вільну торгівлю.

Практичне заняття №2.2

Тема роботи: Система митних режимів

Мета роботи: засвоїти правовий статус, призначення та умови поміщення товарів у різні митні режими, а також сформувати навички вибору оптимального митного режиму та визначення вимог до декларування, оподаткування й застосування заходів нетарифного регулювання.

План заняття

1. Класифікація та поняття митних режимів.
2. Умови поміщення товарів у митні режими.
3. Оподаткування та гарантування.
4. Зміна та завершення митного режиму.

Питання для обговорення:
1. Назвіть види митних режимів за Митним кодексом України.
2. Охарактеризуйте митні режими імпорт, експорт і транзит.
3. Назвіть необхідні документи, строки перебування товарів під митним контролем та дотримання заходів нетарифного регулювання за митного режиму .
4. В чому полягають особливості сплати митних платежів?
5. В чому особливості надання пільг при ввезені товарів на митну територію України?
6. Опишіть порядок переміщення товарів з одного режиму в інший.
7. Опишіть порядок випуску у вільний обіг та наслідки порушення умов режиму.

Практичне заняття №2.3

Тема роботи: Особливості митного оформлення при переміщенні вантажів через митний кордон
Мета роботи: засвоїти теоретичні знання та сформувати практичні навички щодо порядку, процедур і вимог до митного оформлення вантажів при їх переміщенні через митний кордон; навчитися аналізувати супровідну документацію, правильно визначати митні режими та застосовувати алгоритми митного контролю.

План заняття
1. Нормативно-правова база.
2. Попередні операції та подання документів.
3. Аналіз товаросупровідного пакета документів
4. Митні процедури та види митного контролю.
5. Завершення митного оформлення.

Питання для обговорення:
1. Які основні документи входять до обов’язкового пакета для митного оформлення вантажу при імпорті та експорті?
2. У чому полягає різниця між попередньою митною декларацією (ПД) та основною митною декларацією (МД)?
3. Яку роль відіграє Система управління ризиками (СУР) під час прийняття рішення про проведення митного огляду?
4. Які особливості митного оформлення застосовуються для підакцизних товарів та товарів, що швидко псуються?
5. Чим відрізняються процедури митного оформлення при залізничних, автомобільних та морських вантажоперевезеннях?
6. Які підстави та порядок накладення митних забезпечень (пломб, печаток) на транспортні засоби з вантажем?
7. Як здійснюється розрахунок та сплата митних платежів (мито, ПДВ, акцизний податок) при декларуванні вантажу?
8. Які дії митних органів у разі виявлення розбіжностей між фактичною наявністю товару та відомостями, зазначеними у декларації?

Практичне заняття №2.4

Тема роботи: Декларування вантажів як структурний елемент митного оформлення
Мета роботи: закріпити теоретичні знання щодо інституту декларування товарів і транспортних засобів як ключового етапу митного оформлення; сформувати практичні вміння щодо вибору видів і форм декларування, заповнення митної декларації, визначення прав і обов’язків декларанта, а також застосування алгоритмів взаємодії з митними органами у процесі подання та реєстрації декларації.

План заняття

1. Сутність та правові засади декларування.
2. Суб’єкти декларування.
3. Види та форми митних декларацій.
4. Технологія подання та реєстрації митної декларації.
5. Внесення змін, відкликання та визнання декларації недійсною.

Питання для обговорення:

1. Чому декларування вважається центральним і визначальним елементом процесу митного оформлення?
2. Хто може виступати декларантом товарів і якими є основні умови для набуття цього статусу?
3. У чому полягає відмінність між виконуючим обов'язки декларанта безпосереднім власником товару та митним брокером?
4. У яких випадках та з якою метою застосовуються тимчасова та періодична митні декларації?
5. Який порядок подання та переваги використання електронного декларування порівняно з паперовим?
6. Які обов'язкові відомості містить митна декларація і яке значення має їх точність для нарахування митних платежів?
7. У яких випадках декларант має право внести зміни до вже поданої митної декларації або відкликати її?
8. Які підстави є вичерпними для відмови митного органу в прийнятті та реєстрації митної декларації?

Практичне заняття №2.5

Тема роботи: Специфіка оформлення документів при переміщенні вантажів через митний кордон

Мета роботи: сформувати практичні навички роботи з документообігом у сфері зовнішньоекономічної діяльності; навчитися ідентифікувати, аналізувати, перевіряти на відповідність та комплектувати різні види товаросупровідних, транспортних, комерційних і дозвільних документів, необхідних для безперешкодного митного оформлення вантажів при переміщенні через митний кордон.

План заняття

1. Класифікація та склад пакета документів.
2. Аналіз комерційних та товаросупровідних документів.
3. Специфіка транспортних документів за видами перевезень.
4. Дозвільна документація та заходи нетарифного регулювання.
5. Типові помилки та розбіжності в документах

Питання для обговорення:

1. Які обов’язкові реквізити має містити комерційний інвойс (Invoice) для належного підтвердження митної вартості товару?
2. У чому полягає відмінність між комерційними (інвойс, пакувальний лист) та транспортними (CMR, косамент) документами?
3. Які особливості заповнення міжнародної автомобільної накладної CMR та яку відповідальність несе перевізник за внесені до неї дані?
4. Яку роль відіграє пакувальний лист (Packing List) під час проведення митного огляду та перевірки вагових характеристик вантажу?
5. Для чого надається сертифікат походження товару (Certificate of Origin) та як він впливає на застосування ставок ввізного мита (преференційних чи повних)?
6. Як працює принцип «єдиного вікна» при проходженні нетарифного контролю (фітосанітарного, ветеринарно-санітарного тощо)?

7. Які правові наслідки виникають для декларанта у разі подання митному органу документів, що містять неправдиві відомості?
8. Який порядок дій передбачено для виправлення технічних помилок або описок у товаросупровідних документах після перетирання кордону?

Практичне заняття №2.6

Тема роботи: Особливості проведення митного контролю

Мета роботи: сформувати практичні вміння щодо перевірки й комплектування документів для митного оформлення вантажів, а також засвоїти алгоритми проведення різних форм митного контролю з урахуванням оцінки ризиків та вимог митного законодавства.

План заняття

1. Документальне забезпечення митного контролю.
2. Форми та методи митного контролю.
3. Застосування Системи управління ризиками.
4. Використання технічних засобів митного контролю.
5. Фіксація та оформлення результатів контролю.

Питання для обговорення

1. Сформулюйте визначення поняття «митний контроль». Які основні цілі та завдання покладаються на органи Державної митної служби під час його проведення?
2. Перерахуйте основні форми митного контролю, передбачені Митним кодексом України. У чому полягає відмінність між митним оглядом та митним оглядом (переоглядом) товарів і транспортних засобів?
3. Поясніть принцип роботи системи управління ризиками під час обрання форм та обсягів митного контролю. Як СУР впливає на швидкість та ефективність митного оформлення?
4. Що таке зона митного контролю та який правовий режим у ній діє? Які особливості створення тимчасових та постійних зон митного контролю?
5. Охарактеризуйте особливості проведення митного контролю щодо товарів, які швидко псуються, або гуманітарної допомоги. Які пільги чи спрощення передбачені для таких вантажів?
6. У чому полягають особливості здійснення митного контролю товарів і особистих речей, що переміщуються громадянами через автомобільні чи авіаційні пункти пропуску? Поясніть різницю між функціонуванням «зеленого» та «червоного» коридорів.
7. За яких умов та в якому порядку проводиться особистий огляд громадянина? Яких процесуальних прав та гарантій необхідно дотримуватися під час проведення цієї процедури?
8. Розкрийте сутність та значення документального перевірочного контролю (пост-аудиту). Які підстави можуть слугувати для проведення митної перевірки після випуску товарів у вільний обіг?
9. Які технічні засоби митного контролю застосовуються митними органами, та яка їх роль у виявленні контрабанди й порушень митних правил?

Практичне заняття №2.7

Тема роботи: Особливості функціонування «сухих портів»

Мета роботи: опрацювати теоретичні засади та сформувати практичні навички щодо організації роботи «сухих портів», вивчити специфіку проведення митних процедур і контролю на їхній території.

План заняття

1. Концепція та роль «сухих портів» у логістиці.

2. Інфраструктурне та технологічне забезпечення.
3. Особливості митного режиму та контролю.
4. Процедури оформлення вантажів.
5. Оптимізація та цифровізація процесів.

Питання для обговорення
1. Що таке «сухий порт» (Dry Port) та чим його функціонал відрізняється від звичайного вантажного термінала чи митного складу?
2. Яким чином функціонування «сухих портів» допомагає розвантажити інфраструктуру морських торговельних портів та оптимізувати роботу прибережної зони?
3. Які особливості митного оформлення та контролю застосовуються при переміщенні вантажів із морського порту до «сухого порту»?
4. Які документи (транспортні, митні) необхідні для оформлення та внутрішнього транзиту контейнерів між морським і сухопутним терміналами?
5. Яку роль відіграє залізничний транспорт у забезпеченні регулярного сполучення («човникових поїздів» / shuttle trains) між морським та «сухим» портом?
6. Які переваги отримують вантажовласники, перевізники та митні органи від впровадження концепції «сухого порту»?
7. Які сучасні цифрові технології та системи управління терміналами (TOS, NCTS) використовуються для автоматизації обліку й контролю вантажів у «сухому порту»?

Практичне заняття №2.8

Тема роботи: Інтегрування митно-тарифної системи України до світової системи господарювання
Мета роботи: дослідити процеси, механізми та етапи інтеграції митно-тарифної системи України до світової економічної системи; сформувати вміння аналізувати вплив міжнародних угод (СОТ, ЄС) на митно-тарифне регулювання, оцінювати ефективність застосування Тарифу України (УКТЗЕД) та обґрунтовувати шляхи гармонізації митного законодавства відповідно до міжнародних стандартів.

План заняття
1. Міжнародно-правові засади митно-тарифної інтеграції.
2. Гармонізація товарної номенклатури.
3. Еволюція тарифного регулювання та рівнів митного захисту.
4. Режими вільної торгівлі та преференційні системи.
5. Адаптація до Митного кодексу ЄС (Union Customs Code).

Питання для обговорення
1. Яким чином вступ України до СОТ та підписання Угоди про асоціацію з ЄС змінили структуру та рівні ставок Митного тарифу України?
2. Як гармонізація УКТЗЕД із міжнародною Гармонізованою системою (HS) забезпечує уніфікацію обліку товарів у світовій торгівлі?
3. У чому полягає суть та переваги використання Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (Пан-Євро-Мед) для українських експортерів?
4. Які основні виклики та ризики для вітчизняних виробників виникають у процесі зниження митних бар'єрів при лібералізації торгівлі з іноземними партнерами?
5. Які інструменти торгівельного захисту (антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні мита) передбачені міжнародними правилами для захисту внутрішнього ринку?
6. Які ключові кроки здійснює Україна для повної синхронізації свого митного законодавства з Митним кодексом Європейського Союзу (UCC)?

4 Рекомендовані навчально-методичні матеріали

Основна література:

1. Берестов І.В., Куценко М.Ю., Пестременко-Скрипка О.С. та ін., Основи митної справи на транспорті: Навч. посібник – Харків: УкрДУЗТ, 2025. – Ч. 1. – 137 с.
2. Борса В.В., Гребельник О.П., Ємець А.В. [та ін.]; за ред.: Гребельника О.П., Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави : монографія / УДФСУ. – Ірпінь: ВПЦ УДФСУ, 2021. – 266 с. – (Серія «Податкова та митна справа України», т. 170).
3. Гребельник О.П., Микитенко Т.В., Сушкова О.Є. [та ін.], Митна справа: практикум / за заг. ред. О.П. Гребельника; Ун-т держ. фіскал. служби України. – Ірпінь: ВПЦ УДФСУ, 2021. – 228 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 168).
4. Іванова Т.В. Митна справа: Збірник завдань [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 Економіка / КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 74 с.
5. Кормич Б.А., Аверочкіна Т.В., Міжнародне митне право: навч.-метод. посібник, Нац. ун-т. «Одес. юрид. акад.». – Одеса: Фенікс, 2024. – 144 с.
6. Паливода А.В. Правила перетинання державного кордону України: збірник нормативно-правових актів: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 11 травня 2026 р.: офіц. текст. – К.: Паливода А.В., 2026. – 76 с.

Допоміжна література:

1. Актуальні проблеми здійснення митної справи в Україні: монографія / Державний податковий університет. – Одеса: Олді+, 2023. – 292 с.
2. Закон України від 5 квітня 2001 року «Про митний тариф України» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2371-14#Text
3. Закон України від 5 лютого 1992 року «Про єдиний митний тариф» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2097-12#Text
4. Закон України від 27 червня 1997 року «Про податок на додану вартість» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80#Text
5. Конституція України - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
6. Митний кодекс України. Офіційний текст. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 668 с
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 р. «Про допущення товарів до переміщення через митний кордон України у режимі тимчасового ввезення / вивезення» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1855-2002-%D0%BF#Text
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 р. «Про затвердження Порядку визначення країни походження товару, що переміщується через митний кордон України» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-2002-%D0%BF#Text
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. «Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою у разі переміщення ними через митний кордон України товарів та інших предметів» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/748-97-%D0%BF#Text
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2002 р. «Деякі питання здійснення митного контролю товарів та інших предметів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон у міжнародних поштових та експрес-відправленнях» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1948-2002-%D0%BF#Text
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2002 р. «Про затвердження Порядку створення зон митного контролю та їх функціонування і порядку надання дозволу на розміщення у зонах митного контролю споруд та об'єктів інфраструктури, що належать іншим, ніж митні, органам державної влади, які здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1947-2002-%D0%BF#Text
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 р. «Про затвердження Положення

про вантажну митну декларацію» - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/574-97-%D0%BF#Text